

UURINGU VORM

Maakondade kaardistus sotsiaalteenuste

olemasoleva olukorra osas aastal 2015

Meede "Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused"

Viljandi maakond

Koostaja Jaanika Toome, Viljandimaa Arenduskeskus, kodanikeühenduste konsultant

Uuringu koostamises osalenud organisatsioonide esindajad:

Aave Toomsalu, Suure – Jaani Vallavalitsuse sotsiaaltöö peaspetsialist

Ülle Udras - Suure – Jaani Vallavalitsuse sotsiaaltöö spetsialist

Liivi Loi – Karksi Vallavalitsuse sotsiaaltöö spetsialist

Liidia Klaas – Karksi Vallavolikogu sotsiaalkomisjoni liige

Monika Erreline – Halliste vallavalitsus sotsiaaltöö spetsialist

Irma Väre – Tarvastu vallavalitsus sotsiaaltöö spetsialist

Malle Vaher - Kõpu Vallavalitsus sotsiaaltöö spetsialist

Piret Jukk – Kõo vallavalitsus sotsiaaltöö spetsialist

Anneli Vatsa - Kõo vallavolikogu sotsiaalkomisjoni esimees

Kristi Liivson – Viljandi valla sotsiaaltöötaja sotsiaaltöö spetsialist

Astrid Viinapuu - Viljandi valla sotsiaaltöötaja sotsiaaltöö spetsialist

Õnne Raamat – Kolga - Jaani sotsiaaltöötaja sotsiaaltöö spetsialist

Hilja Lehtsalu – Kolga – Jaani lastekaitse töötaja sotsiaaltöö spetsialist

Piret Parm - Kolga – Jaani valla sotsiaalkomisjoni esimees

Tiiu-Mall Lutsar - Kolga – Jaani valla sotsiaalkomisjoni esimees

Eda Protsin - Kolga – Jaani valla sotsiaalkomisjoni liige

Thea Pärnamets - Kolga – Jaani valla sotsiaalkomisjoni liige

Eveli Lilleoja - Võhma linnavalitsuse sotsiaaltöötaja sotsiaaltöö spetsialist

Lea Ibrus - Võhma linnavalitsuse hoolekandespetsialist

Mari Saarela- Abja vallavalitsuse sotsiaaltöötaja sotsiaaltöö spetsialist

Marina Raid – Mõisaküla sotsiaaltöö spetsialist

Livia Kask - Viljandi linna sotsiaalameeti juhataja

Karin Kiis - Viljandi linna sotsiaalameeti toetuste spetsialist

Silvi Reimann Viljandi linna sotsiaalameeti puuetega inimeste hoolekande spetsialist

Luule Vitsur – Viljandi Maavalitsuse sotsiaalala peaspetsialist

Epp Johani – MTÜ Teeme juhatuse liige (Viljandi)

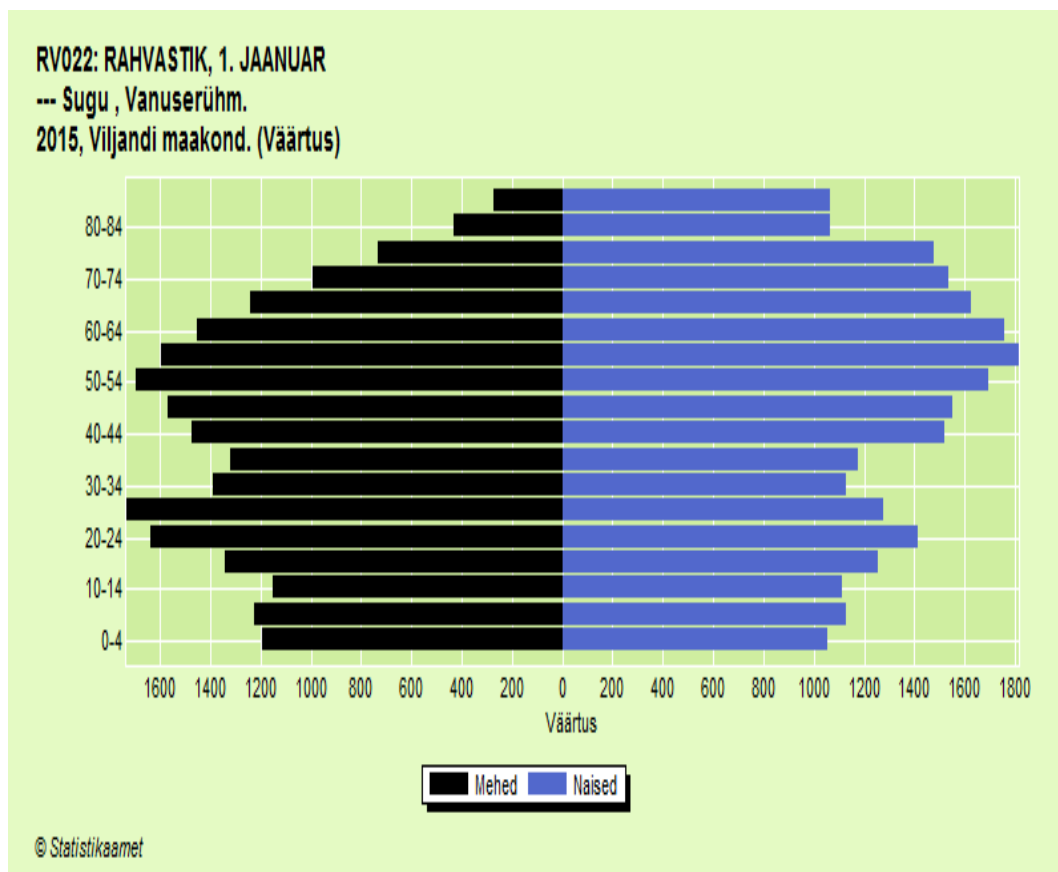
Juta Jalakas - MTÜ Käetöö Koid juhatuse liige (Mõisakülas)

DEMOGRAAFIA

1. Maakonna rahvastiku demograafiline seis

1.1 Rahvaarv ja sooline jagunemine

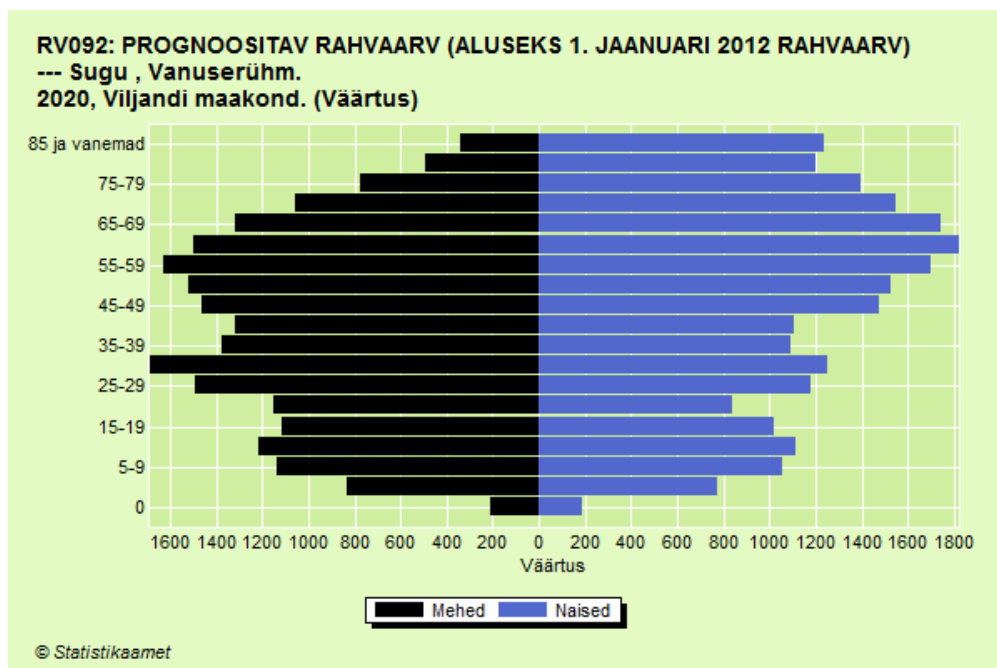
Viljandimaal elab Statistikaameti andmetel seisuga 01.01.2015 **47 010** inimest. Maakonna rahvastik on kahanev ja vananev. Seisuga 01.01.2015 üle 65 aastaseid mehi 3640 ning naisi 6770. Kokku on 65+ vanusegrupi arvukus 10410 ehk 22,2 % maakonna rahvastikust. Ülalpeetavate määr Viljandimaal seisuga 01.01.2015 on 58 %.

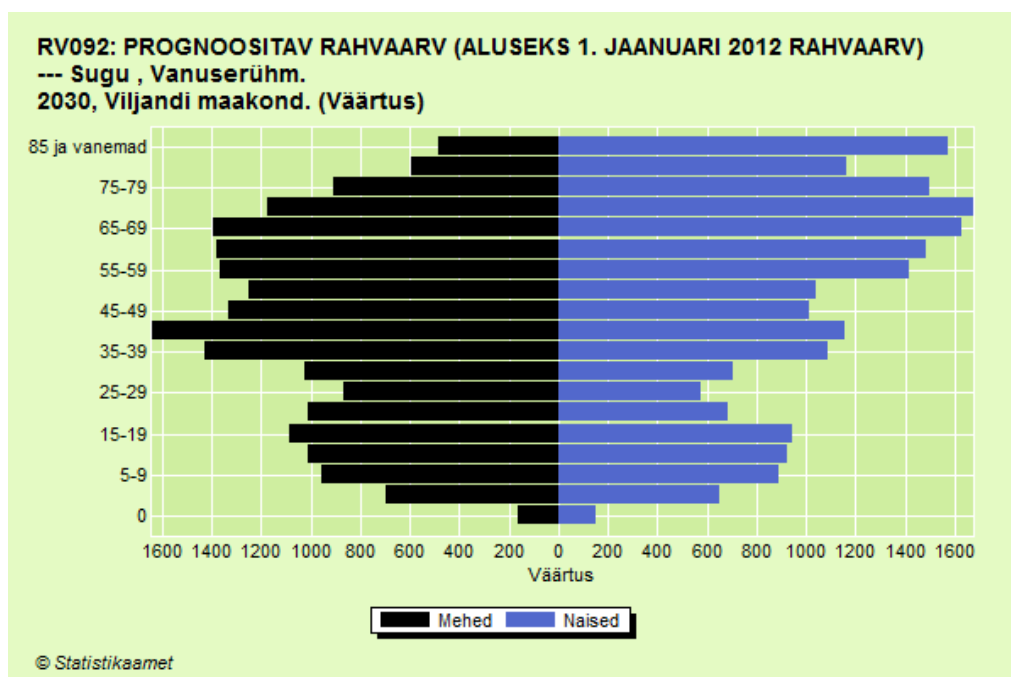
Joonis 1. Viljandi maakonna rahvastikupüramiid seisuga 01.01.2015. Statistikaamet

1.2 Prognoositav rahvaarv ja sooline jagunemine

Maakonna elanike prognoositavarv väheneb ja rahvastik vananeb jätkuvalt. 2020 prognoosib Statistikaamet Viljandimaa elanike arvuks 44 746 ning 2030 aastaks 39 900 inimest.

Joonis 2. Viljandimaa prognoositav rahvastikupüramiid 2020. Statistikaamet

Joonis 3. Viljandimaa prognoositav rahvastikupüramiid 2030. Statistikaamet.

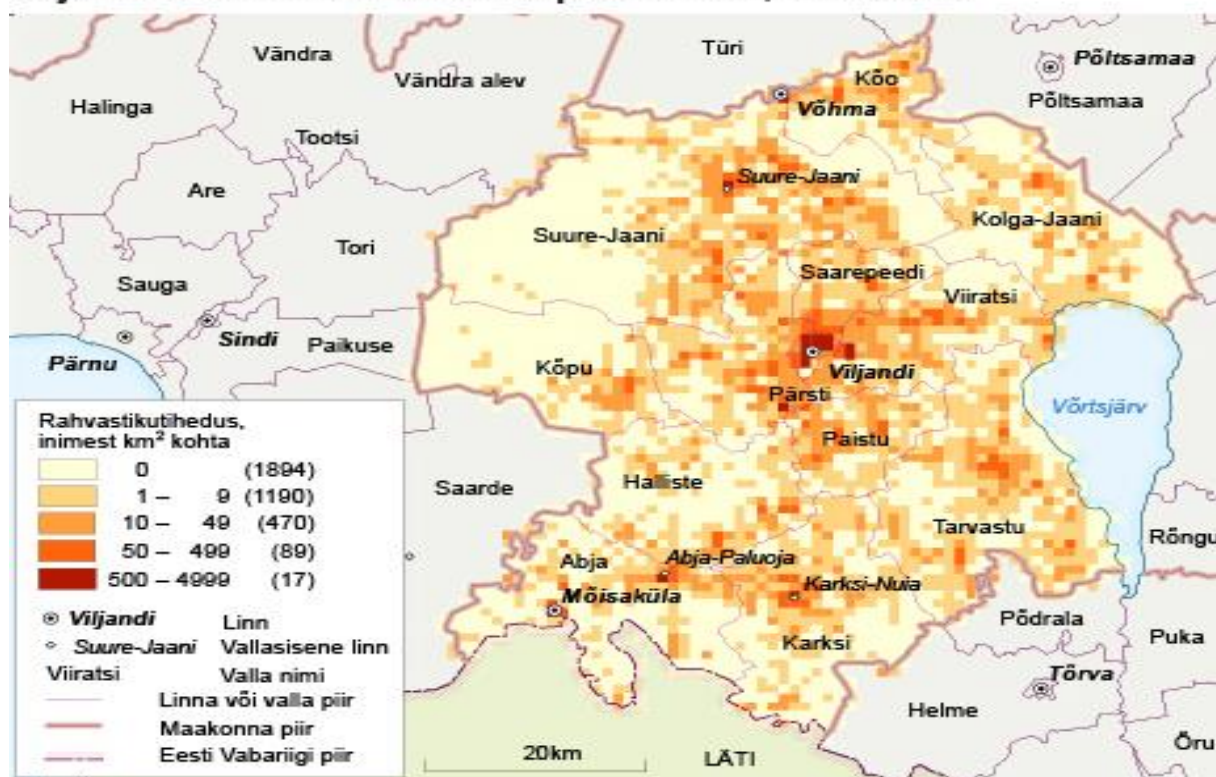
1.3 Asustustihedus ja rahvastiku paiknemine

Rahvastikutihedus näitab, mitu inimest elab keskmiselt antud territooriumi ühe pindalaühiku (ruutkilomeetri, ruutmiili vms) kohta.

Tabel 1 Viljandimaa omavalitsuste rahvastik seisuga 01.01.2015. Allikas Eesti Statistikaamet.

	Elanike arv kokku	65+ vanuses elanike arv	65+ vanuses elanike osakaal (%)	Asustustihedus elanikke/km ²	
VILJANDI MAAKOND	47010,0	10410	22,14	13,7	
Viljandi linn	17549	3820	21,77	1200,3	
Võhma linn	1285	372	28,95	665,8	
Mõisaküla linn	789	258	32,70	358,6	
Viljandi vald	9517	1838	19,31	14,6	
Karksi vald	3113	807	25,92	9,7	
Tarvastu vald	3215	714	22,21	7,9	ÄÄREMAASTUMISE PIIR
Abja vald	2061	509	24,70	7,1	
Suure-Jaani vald	5105	1124	22,02	6,9	
Kõo vald	1009	215	21,31	6,8	
Halliste vald	1395	293	21,00	5,2	
Kolga-Jaani vald	1307	318	24,33	4,2	
Kõpu vald	665	142	21,35	2,6	VÄGA VÄIKEVALD

Viljandi maakonna rahvastiku paiknemine, 31.12.2011

Allikas: Statistikaamet

Joonis 4 Viljandi maakonna rahvastiku paiknemine 2011 aasta lõpus.

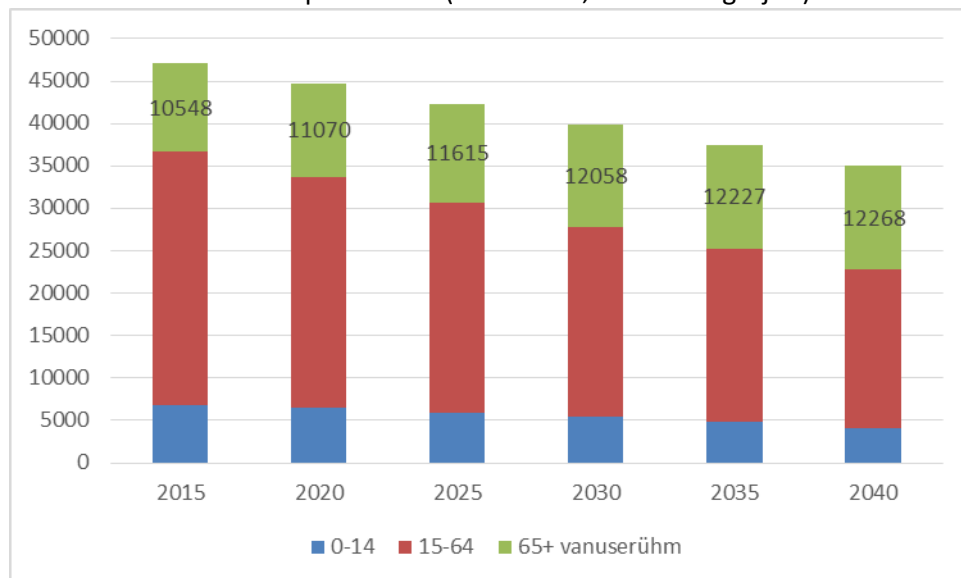
Eelnevatest tabelist ja joonisest nähtub, et peaaegu pooled Viljandimaa vallad on hõreasustusega ja ääremaastumise piiril, mis omakorda raskendab sotsiaalteenuste pakkumist antud piirkonnas. Sama problemaatika tuli välja ka intervjuusid tehes: teenuste hinda tõstavad transpordikulud, kuna vahemaad ühe kliendi juures teiseni on pikad; raske on saada samale päevale mitut klienti (inimestel on erineval ajal vaja arsti juurde minna) jne.

Lahendus:

1. Üks võimalik lahendus on kasutada kogukondade sisest ressursi teenuste elluviimiseks. Seda on proovinud Karksi vald Tuhalaane küla piirkonnas, kus on sõlmitud MTÜga sotsiaalteenuseid toetav kogukonnateenuse leping s.t. selle abil osutatakse koduteenust, mingil määral sotsiaaltransporti ja isikliku abistaja teenust.
2. Võtta tööle „multifunktsioonane“ inimene, kes osutab mitut teenust – lastega peredele tugiisiku teenust, eakatele koduteenust jne. Seda varianti on kasutanud Tarvastu vald.

1.4 Rahvastiku vananemine

Nagu kogu Eesti seisab ka Viljandimaa silmitsi rahvastiku vananemisega, mis paneb sotsiaaltöötajaid rohkem mõtlema eakatele mõeldud sotsiaalteenuste peale (sots. transport, koduteenus jne.). Samas on aga oluline eakate näol kasutada nende vaba aja ja erinevate oskuste ressursse erinevate alternatiivsete teenuste pakkumisel (seltsidaam, käsitöö ringid jne).

Joonis 6 Viljandimaa rahvastiku vanuseline koosseis 2040 Eesti Statistikaameti prognoosi kohaselt

TEENUSED

Järgnevalt on kirjeldatud järgmisi töötamist toetavaid tugiteenuseid: **koduteenus, üldhooldusteenus, päevahooldus, intervallhooldus, tugiisiku teenus, isikliku abistaja teenus, sotsiaaltranspordi teenus, häirenupu teenus ja telehooldusteenus, täisealise isiku hooldus, varjupaiga teenus, eluruumi tagamine, võlanõustamisteenus, turvakodu teenus jt (ja teised KOV poolt pakutavad sotsiaalteenused, mis ei pruugis sisalduda Sotsiaalhoolekandeseaduses)**

Kohalikud teenused

Lisaks riiklikult sätestatud teenustele pakutakse omavalitsustes ka muid sotsiaalseid teenuseid. Abja ja Kõpu vallas toimub supi koju viimine (kui tekib vajadus). Abja vallas korraldatakse valla eakatele tasuta transporti suurematele sündmustele. Kõpu vallas toimivad väga hästi eakate bussiringid maakonna keskustesse. Võhma linn pakub psühholoogi teenust. Suure- Jaani vallas

toetatakse eakate klubilist tegutsemist. Kolga-Jaani vallas on hea koostöö kirikuga – integreeritud hingehoiu teenus ja koduteenus (võimalik ainult alevikus). Mõisakülas pakutakse MTÜ Käetöö Koid baasil eakatele ja erihooletavate teenuse vajavatele isikutele tegevusi (võrreldav paari tunnise päevahoiuga). Tarvastu vald kasutab Priede koolituse läbinud pere erinevate teenuste osutamisel (nt. laste turvakodu). Viljandi linn toetab rahaliselt pensi onäride klubisid, kes pakuvad eakatele erinevaid vaba aja tegevusi. Pea kõigis valdades makstakse erinevaid toetusi – matuse-, juubeli-, küttepuude-, transporditeotus jne.

KOV kohustuslikest sotsiaalteenustest on kõige suurem puudus koduteenusest (234 saab/158 vajaks veel), sotsiaaltranspordist (119 saab/117 vajaks veel), tugisiku teenusest – siin pigem on probleem sobiva inimese leidmine (49 saab/48 vajaks veel) ja eluruumi tagamine (183 saab/140 vajaks veel).

Teenuse nimi	Saab	Vajab veel
koduteenus	234	158
üldhoolduse päevaholdus	2	59
üldhoolduse intervallhooldus	8	91
tugiisiku teenus	49	48
sotsiaaltranspordi teenus	119	117
eluruumi tagamine	183	140

1) Kuidas toimub maakonna kohalikes omavalitsustes teenuste vajaduse hindamine?

Peamiselt hindavad sotsiaaltöötajad ja/või KOV sotsiaalkomisjonid teenuste vajadust järgnevate kriteeriumite abil:

- ✓ *kodanike kirjalikud palved/helistamised* – kui tuleb abipalve, siis proovitakse seda kõige paremal viisil lahendada. Suuremates KOVdes (Viljandi linn ja vald, Suur- Jaani vald) on välja töötatud korrad, väiksemates KOV (nt. Halliste, Abja, Kõpu ja Kõo) lähtutakse juhtumispõhiselt.
- ✓ *erinevate institutsioonide/isikute pöördumiste järgi* – nt õpetajad, politsei, külavanemad, külainimesed, MTÜde esindajad, lastekaitsetöötaja, rehabilitatsiooniplaan. Info teenuse vajaduse järele tuleb teistelt organisatsioonidelt, koos proovitakse leida parimaid lahendusi.
- ✓ *KOV rahvastiku prognoose arvestades* – tulevikus on rohkem eakaid – järelkult on vajadus eakatele suunatud teenuste järele, probleemsete pered arv kasvab – järelkult vajatakse tugisiku teenus, puuetega inimesi on juurde tulemas – neile pakutakse päevaholdust

Teenuse osutamisel lähtutakse järgnevatest põhimõtetest:

- ✓ *Kui on olemas teenuse osutamise kord* – siis tavaliselt tasub inimene omaosaluse (nt eakate puhul) ja sõlmitakse leping.
- ✓ *Kui teenuse osutamise korda ei ole* – lähtutakse juhtumipõhiselt – kui sotsiaaltöötaja saab aidata, siis aitab või räägib kogukonnaga ja leitakse lahendus.
- ✓ *Kui on sugulased* – siis esmajärjekorras hoolitsevad nemad ja maksavad teenuste eest (vt Perekonnaseadus)
- ✓ *Kui on väikese mahuga teenus* (turvakodu, varjupaik) ostetakse seda suurelt KOV-lt (nt Viljandi linn).

2) Milline on teenuste delegerimise praktikad? (kas ja milliseid teenuseid delegeritakse, kellele?)

Viljandimaa KOVdes ei praktiseerita teenuste delegerimist, pigem ostetakse teenuseid sisse.

Väikestest valdades (alla 3 000 elaniku) teeb sotsiaaltöötaja paljud tööd ise ära – sotsiaaltransport, lastega perede toetamine, eakate abistamine jne.

Suuremates valdades võetakse tööle koduhooldustöötaja, erinevaid spetsialistide.

Pea kõik vallad ostavad sisse täiendavalt hooldekodu teenuseid ja võlanõustamisteenust.

Teenuse sisseost erinevate lepingutega KOVst sõltumatutele juriidilistele isikutele on alljärgnevad:

- ✓ Kogukonna teenusena on hõlmatud Karksi vald Tuhalaane küla sotsiaaltranspordiga ja toiduainete koju toomisega (leping on sõlmitud MTÜ Teemega).
- ✓ Erihoolekandeteenuseid ostetakse vajaduse erinevatelt teenust pakkuvatelt lepingupartneritelt (Igapäeva elu toetamise lepingut on KOVdel MTÜ Vinger, Viljandimaa Singel, MTÜ Töötoad, Viljandi vald, Abja vald)
- ✓ Üldhooldusteenus on lepingutega korraldatud Võhma linnas ja Halliste vallas
- ✓ Raske ja sügava puudega isikute intervallhoolduse leping on KOVdel AS Hoolekandeteenustega.

Ülesannete andmine ja teenuste korraldamise andmine valla allaasutustele / munitsipaalasutustele / lepinguga töötajatele / teistele organisatsioonidele on sage:

- ✓ Omavalitsused ostavad täiskasvanute turvakodu teenust Viljandi linnalt.
- ✓ Omavalitsused ostavad naiste varjupaiga teenust ja laste turvakodu teenust.
- ✓ Kümnes Viljandimaa omavalitsuses on oma ööpäevaringset üldhooldusteenust pakkuv asutus/ hoolekodu, kuid seda teenust ostetakse ka teistelt KOV sisse.
- ✓ Valla bussid, mis veavad eakaid – ühildatakse paljuski ka koolilaste transpordiga (mõnel pool nimetatakse seda siis sots, transpordiks – Suure-Jaani ja Kõo vallas).
- ✓ Mitmes omavalitsuses on korraldatud koduteenuse osutamine kas omavalitsuse asutuste kaudu või lepinguliste töötajatega.
- ✓ Tugiisiku, isikliku abistaja teenuse osutamist korraldavad kõik omavalitsused vastavalt võimalustele ja vajadustele (Viljandi linnas on alaealiste lastega perede toetaja, Tarvastu vallas on lepinguline töötaja multiprobleemsetele isikutele, teenust pakuvad MTÜ Teeme, AJK Kliinik. Teenust ostetakse KOVi ja erinevate projektide rahastusega, kliendi omaosalusega).
- ✓ Päevakeskuste kaudu on erinevad omavalitsused korraldanud teenuste osutamist (Viljandi linnas – MA Inkeri päevakeskus, kus erinevaid teenuseid (sotsiaaltransport, koduhooldus, sauna- ja pesupesemise teenus, erinevad tegevused eakatele; lisaks veel Tarvastu, Abja, Viljandi vallas ja Võhma linnas).
- ✓ Võlanõustamisteenust saadakse Töötukassast, AJK Kliinik, Viljandi Omavalitsuse Liidu projektist.
- ✓ Üksikud näited – oma õpilaskodu (Abja vald), Pride koolituse läbinud hoolduspere võtab vajadusel lapse ajutiselt enda juurde (Tarvastu vald).
- ✓ Eluasemeteenus on tagatud Kõo, Suure-Jaani, Tarvastu ja Viljandi vallas ning Mõisaküla, Võhma ja Viljandi linnas.

3) Kas osutatakse ka integreeritud teenuseid? (integreeritud saavad olla sotsiaalhoolekandeteenused terviseteenustega või ka omavahel) Kui jah, siis millised teenused on integreeritud?

Väikestest valdades (kuni 2000 elanikku – Võhma, Abja, Kõo, Kõpu, Kolga- Jaani, Halliste, Mõisaküla) ongi kõigi teenuste pakumine üks suur integreerimine, kus üks sotsiaaltöötaja teeb kõike, mis vaja - alates lastekaitsetööst kuni eakate hoolduseni välja. Näiteks, käies mõnes peres vaatab üle eaka ja tema lapselapsed.

Nii mõneski vallas ei ole teenuse osutamiseks eraldi kordasid loodud, kuid suures plaanis on asjad sujunud – kõik tunnevad kõiki, abivajajad on teada ning külaühiskond ja sotsiaaltöötaja aitavad.

Mitmetes omavalitsustes tegutsevad aktiivsed külakogukonnad (Kolga-Jaanis Leie küla, Suure-Jaanis Navesti küla, Karksi vallas Tuhalaane külas. Samas jälle suures KOV (nt Viljandi vald), kus on paigas

teenuste korrad, jms juhendmaterjalid, on inimesed omavahel võõrad ning abivajajaid ja/või naabreid ei teata, värskest ühinenud Viljandi valla sotsiaaltöötajad ei tea, mis külades toimub.

Peamised integreeritud teenused

- ✓ Sotsiaaltransport koos väikeses mahus koduteenusega (bussijuht, sotsiaaltöötaja viib leiva koju, aitab eaka bussi, ootab arsti ukse taga, jne).
- ✓ Hooldekodud pakuvad sotsiaaltransporti, päeva- ja intervallhooldust, vajadusel varjupaiga teenust (Kärstna Hooldekodu).
- ✓ Valla palgal olev lepinguline töötaja – enamalt võetakse tööle koduteenuse osutaja, kuid on praktiseeritud ka nn „mitmeotstarbelise“ inimese tööle võtmist, kes osutab koduteenust, tugisiku, isikliku abistaja ja sotsiaaltranspordi teenust – väikeses vallas, kus vahemaad on pikad on see ennast õigustanud ja ainuõige lahendus.
- ✓ Hea näide on kogukonnateenus, mis on kõige selgem integreeritud teenus ja mis ühendab sotsiaaltranspordi, koduteenuse, telehooldusteenuse. Oluline on, et info hästi liigub. Siinjuures on oluline väga hea koostöö postiljoniga.

4) Hinnang teenuste kättesaadavusele (teave teenuste olemasolust erinevatel infokandjatel, kas on olemas sellised võrgustikud, kus on info liikvel (perearst, postiljon, vallavanem, külavanem jne), füüsilised võimalused sh sotsiaaltranspordi olemasolu, ootejärjekordade puudumine, töötajate olemasolu v muu inimressurss)?

Sellise hinnangu andmisel on alati kaks poolt, ühelt sotsiaaltöötaja ja teisalt abivajaja ja/või kodanik. Nende osapoolte hinnangud ei pruugi kokku sobida.

Sotsiaaltöötaja lähtub hinnangute andmisel sellest, et kas ta suudab hädalisi aidata, kui palju ja millist abi küsitakse ning kui palju on inim- ja raharessursse, et abi anda.

Abivajaja ja/või kodanik ei pruugi teada (eakad ei kasuta ka omavalitsuste kodulehti ja teiste vajalike teenuste pakkujate kodulehti – abivahendite pakkujad) mis teenuseid neil on võimalik ja/või õigus saada (sh nii tasulisi kui tasuta) ja seega nad ei oska sotsiaalteenuseid küsida. Selles kohas tekivad käärid, sotsiaaltöötaja väidab, et teenuseid ei soovita ja kodanikud väidavad, et teenus ja/või toetus ei ole piisavalt kättesaadav.

Teenuse kättesaadavus KOVst lähtuvalt:

- ✓ Infot on piisavalt, sellest teavad erinevad organisatsioonid ja isikud (nt kool, politsei, külavanemad), kirjutatakse vallalehes, saab lugeda küla/vallamajade juures olevatel teadetahvliil, on kättesaadavad infobrošüürid, toimuvad kohtumised külades.
- ✓ Järjekorrad on minimaalsed (kui siis hooldekodudesse)
- ✓ Sotsiaalkomisjoni liikmed on kohaliku elanikud küladest, alevikest ja vahendavad infot teenuste kohta
- ✓ Kedagi ei ole jäetud oma murega üksi – kasutakse erinevaid võimalusi, et abi anda.
- ✓ Koduteenuste ja sotsiaaltranspordi poole pealt on erinevaid praktikaid, kus pakutakse tasulisi teenuseid (alates 1€ kuni 5€ kord). Näiteks on 5 eurone koduteenus eakatele kallis, kuid maapiirkonnas on ka raske soodsamalt teenust pakkuda.

Puudulikult kättesaadavad teenused ja/või arendatavad teenused KOVi poole pealt on:

- ✓ Sotsiaaltranspordi teenus (hetkel pakub seda paljuski sotsiaaltöötaja aga see ei ole normaalne). Maapiirkonnas hajaasustusega alal on seda väga raske osutada.
- ✓ Koduteenus (väikese tasu eest võiks olla tarbijaid, kuid kuidas hinda maapiirkonnas alla saada, on keeruline, kui pole piirkonnas piisavat teenuse mahtu)
- ✓ Tugisiku teenus (raha KOVidel olekski aga lei da sellist inimest, kes tahab väikese koormusega töötata on raske)

- ✓ Koduhooldusteenused peavad olema pandlikumad, arvestama isikute erisusi ja vajadusi. Omavalitsused korraldavad koduhooldusteenuseid erinevalt. Mitmed omavalitsused pakuvad teenust isikutele täiesti tasuta, teised pakuvad teenust isiku omaosalusega ja lisaks on omavalitsused leidnud teisi võimalusi- kas hooldaja, vabatahtlike naabrite või omavalitsuse sotsiaaltöötaja tegevuste planeerimisega, et tagada eaka turvaline elu oma kodus. Siin on suur arenguvõimalus kogukonnapõhiste ühistegevuste arendamisel ja erinevatel külakogukondade toetamisel naabrite abistamisel ja toetamisel.
- ✓ Eakate (s.h dementsete) ja puuetega isikute päevahoolduse jaoks ei ole sobivaid ruume, töötajat, transpordi võimalusi ja tegutsemise tingimused on liiga karmid. Päevakeskused oleksid ka eakatele kohaks, kus neid toetatakse ja nõustatakse erinevates küsimustes, et tagada neil parem ligipääsetavus infole, toetustele, abivahenditele. Päevakeskustes peaks olema võimalik kasutada erinevaid teenuseid (toitlustamine, interneti kasutamine, pesu pesemine, dušši või sauna kasutamine, transpordi tellimine jne). Samuti on see koht, kus aktiivselt suhelda eakaaslastega, osaleda erinevate ringide tegevustes ning pakkuda abi- ja tuge eakaaslastele.
- ✓ Viljandimaa omavalitsustel ei ole eraldi hoolekandeametusi dementsete eakatele. Lisaks dementsetele eakatele on isikule endale ohtlikud ka alzheimeri tõbe ja parkinsoni tõbe põdevad kliendid, kes ei leia tava hoolekandeametustes endile sobivat kohta.
- ✓ Sotsiaaleluruume napib, olemasolevates on kehvad tingimused, kuid pidevalt kasvab eluasemeteenuse vajadus ning vajadus hõlmab kõiki sihtrühmi.
- ✓ Maakonnas on puudu turvakodu teenusest lastele. Mingil ajal osutas SA Perekodu võimalusel ja kohtade olemasolul vältimatu abina ajutist peavarju osutamise teenust, kuid vältimatu abi ei kata tegelikku maakondlikku vajadust laste turvakodu või varjupaiga järgi. Asenduskodus ei ole piisavalt ruumi, et seal osutada laste turvakodu teenust.

Teenuste kättesaadavus kodaniku seisukohalt

- ✓ Valla kodulehel on puudlik info teenuste olemasolust.
- ✓ Eakad ja ka teised abivajajad ei saa aru teenuste olemusest: kellel on õigus koduteenusele ja/või isiklikule abistajale jne. Pakutav info on ebaselge, keeruline mõista, kodulehele „ära peidetud“.

Teenuste kättesaadavus MTÜde ja/või teenuste pakujate seisukohalt

- ✓ Valla kodanikel on vaja teenuseid, projektide najal neid ostetakse aga peale projektide lõppu ei olnud vallas ressursse, et neid edasi osta. Teenuseid tahetakse osta minimaalse hinnaga.

5) Milliseid rahastamisallikaid ja viise on kasutatud sotsiaalteenuste osutamisel ja arendamisel? (Kas ja millises ulatuses ning milliste teenuste eest kliendid või pereliikmed ise tasuvad.)

Teenuste rahastamise viisid

- ✓ Teenused, mis on suunatud lastele ja peredele (nt tugisiku, varjupaiga, rahalised toetused), rahastatakse peamiselt KOV eelarvest, mingi osa tuleb ka riigi poolsetest võimalustest (toimetulekutoetuse ülejäägid jms.)
- ✓ Spetsiifilisi teenuseid, nt tugisik, isiklik abistaja, võlanõustamine, osutatakse ka erinevate projekti vahenditest (KÜSK SVF; HMN; KOP; SKA jne) – pigem ollakse partnerid, kui ise kirjutatakse projekte.
- ✓ Eakatele suunatud teenuste puhul on kasutusel rahastamise skeem KOV +eakas + nt. tema laps(ed).
- ✓ Karksi valla Tuhalaane külas toimivat sotsiaalteenuseid toetavat kogukonnateenust finantseeritakse KOV eelarvest läbi MTÜ Teeme, kellel on leping külavanemaga.

Teenuste rahastamisel tehakse koostööd ka partneritega, nt Töötukassa, Sotsiaalkindlustusamet, maakonnaüleselt tegutsevad kolmanda sektori organisatsioonid.

6) Kas ja kuidas on panustatud sotsiaalteenuste kvaliteedi arendusse?

Mõned vallad on äraootaval seisukohal, sest valdade ühinemisega tulevad nagunii muutused. Olukorras, kus sotsiaaltöötajad ei tea hetkel kellega ühinetakse, on väga raske mõelda teenuse ja selle kvaliteedi arendamisele. Väikeste valdade puhul lahendab sotsiaaltöötaja igapäevaseid probleeme ise ja tal jääb vähe aega, et mõelda teenuse ja tema kvaliteedi arendamise peale.

Siiski on valdade puhul esinenud järgmisi arendusi:

- ✓ Igal aastal püütakse välja töötada ja arendada mingit üksikut valdkonda, nt koduteenus või tugiisik, mis tähendab, et koostatakse teenuse kirjeldus, pakkumise eeskiri, taotletakse KOV eelarvest raha selle teenuse osutamiseks, sh töötaja palkamiseks (Tarvastu, Kõo vald)
- ✓ Tehakse koostööd teiste KOVidega nt turvakodu ja/või varjupaiga ning võlanõustamise teenuse osas. Koostöö toimib seal, kus iga väike vald ei näe mõtet ise oma teenust arendada.
- ✓ Olemasolevate sotsiaaleluruumide parendamine väiksemates valdades, suuremad vallad plaanivad ehitada ja/või renoveerida uusi sotsiaaleluruumi (Viljandi linn ja vald).
- ✓ Mõeldakse puuetega inimeste päevaholdusele ja toetatud töökohade pakkumisele (Abja vald).

Peale selle toimuvad maakonnas korra kuus sotsiaalteenustajatele mõeldud infopäevad. Samuti käiakse erinevatel koolitustel, õpitakse headest praktikatest.

Tehakse koostööd kolmanda sektori teenuse osutajatega, et leida paremaid lahendusi teenuste osutamiseks.

7) Millised on peamised probleemid teenuste osutamisel/arendamisel? (Tuua välja kitsaskohad ja nende eeldatavad põhjused).

Peamised põhjused, miks KOV ei paku piisavas mahus teenuseid:

- ✓ KOV rahalised vahendid on piiratud, inimeste enda võimekus teenuste eest maksta on vähene. Näiteks koduteenuste puhul on teada, et abivajajaid on rohkem, kuid hind on eakatele liiga kallis (Karksi valla 5€ kord).
- ✓ Eakate hoolekandeteenused on kallid. Perekonna seadusega kaasnevad kohustused, mis paneb esmase kohustuse lastele, kes peavad oma vanemate eest hoolitsema s.t teenuste eest maksma. Kahjuks ei ole ka lastel ressursse, et nende teenuste eest tasuda. KOV aga ei pea/saa teenust ka omavahenditest tasuda. Seega teenuse tarbijaid on vähe, mis teeb teenuse hinna kalliks.
- ✓ Kvalifitseeritud spetsialistide olemasolu puudus – isegi kui vallal on raha, et teenuse eest maksta ja ta saadab inimese koolitusele – ei ole vallal pakkuda talle täiskohaga tööd ja peagi läheb väljaõppe saanud isik teisele tööle. Mõeldamatu on tööle võtta väikese koormusega isikut, sest sotsiaalmaks tuleb tasuda täies mahus. Siin oleks mõeldav spetsialistide (võlanõustaja, tugiisik) koostöös KOVdega – täiendavaks takistuseks on suured vahemaad.
- ✓ Erihoolekandeteenuse järele on vajadus – probleem ühes KOVis on, et ei ole piisavalt teenuse tarbijaid, et tagada kvaliteetne teenus ühe KOVi piires, kuid mitme KOVi peale probleemiks transport
- ✓ Eesti ühiskond on abivalmis ja küla kogukond (nt kui on oma küla postiljon) lahendab ise oma külaelanike probleemid – seega sots. töötaja ei pea vajalikuks seal teenuse osutamist (nt koduteenused, sots. transport).
- ✓ Sots. töötaja ei oma piisavalt ülevaadet, kui suur on teenuse nõudlus ja kes on valmis maksma, kuna meie inimesed (eriti maapiirkonna eakas) ei ole nõudja.

- ✓ Sotsiaaltöötajad on abivalmis ja leiavad olukorrale ikka lahendusi, kuigi rohkem võiks olla ennetavat tööd, mitte tulekahju kustutamist. Ennetamiseks on vaja erinevaid teenuseid (vaimse tervise poolel, lastevanemate kooli jne), võrgustikke – mis jälle nõuavad ressursse.

8) Milline on teenuste osutamise muutmisvajadus? (Millised on vajalikud muutused olemasoleva olukorra probleeme, teenuste kättesaadavust ja demograafilisi suundumusi silmas pidades?)

Eesti ühiskond on vananev ja nooremad suunduvad linna elama. Seega suure tõenäosusega tuleb muuta/suurendada teenuste osutamist eakatele.

- ✓ Omavalitsuse ja riigi korraldada olevate sotsiaalteenuste parem kättesaadavus maapiirkonnas vajab suuremat tähelepanu ja rahalisi ressursse riigi poolt.
- ✓ Arendada sotsiaalteenuseid toetavat kogukonnateenust – kus kogukond ise aitab oma liikmeid ja nendega (nt külaseltsiga või MTÜga) sõlmida leping.
- ✓ Maapiirkonna seltsilise/seltsidaami teenuse arendamine – eakate vabatahtlikeks koolitamine/motiveerimine, et nad hoiavad teiste eakaaslaste vaimse tervise korras.
- ✓ Telehooldusteenusele mõtlemine – kui see kujuks vastuvõetava hinnaga, siis oleks mõeldav.
- ✓ Valla kodulehtedele rohkem/süsteemiseeritud info teenuse kohta (ka info ja viited koostööpartnerite ja teisi sotsiaal- ja tervishoiuteenuseid osutatavate asutuste kohta).
- ✓ Dementsete isikute hooldekeskuse rajamine (nt koos Viljandi Haiglaga)
- ✓ Viljandimaal puudub erihoolekandeteenustest *kogukonnas elamise teenus* ja antud teenuse järele on suur vajadus.

Puuetega inimestele tuleb pakkuda rohkem tegutsemis- ja töötamisvõimalusi (luua vastavaid töökohti ja riiklikke soodustusi).

- ✓ Päevakeskused eakatele ja puuetega isikutele mitme valla peale, kui omavalitsused või tõmbekeskused asuvad lähestikku (hea näide Abja vald ja Mõisaküla linn).

Rohkem koostööd KOVde vahel

- ✓ Valdade ühinemise tulemusena kaovad ära või halvenevad suhtevõrgustikud kogukondade ja sotsiaaltöötajate vahel. Siin on vaja mõelda, kuidas infot abist/abivajajatest ja vabatahtlikest vahendada.
- ✓ Igal KOV eraldi teenuste kordade välja töötamine on ajakulukas, seda võiks teha koostöös (s.h MTÜdega)
- ✓ Nii mõneski vallas oldi nõus koostöös osutama võlanõustamise, sotsiaaltransporti ja tugisiku teenust.

9) Kas ja kuidas hinnatakse (või on seni hinnatud) hoolekandeteenuste arendamise vajadust perioodiks 2016-2020?

Ollakse uue SHS ootuses ja KOV ühinemise lainel ning arendustegevusi eriti ei planeerita.

Välja võib tuua sellised teenused, mida soovivad arendada väikesed vallad

- ✓ koduteenuste osutamine (mitme KOVi päevakorras)
- ✓ tugisikute leidmine, koolitamine;
- ✓ sotsiaaltransporti korraldamine;
- ✓ eluruumide ja päevakeskuste kohandamine eakatele ja puuetega isikutele teenuste osutamiseks;
- ✓ paindliku lastehoiuteenuse osutamine

Suuremad vallad/linnad teevad suuremaid plaane

- ✓ sotsiaalmaja renoveerimine (Võhma linn, Viljandi vald)
- ✓ sotsiaalteenuste koondamine ühte asutusse (Viljandi linn)
- ✓ dementsete hooldekeskus (Viljandi linn)

Peaaegu kõik Viljandimaa KOV on nõus koostöös arendama/jätkama teenuste osutamist järgnevates valdkondades:

- ✓ Võlanõustamine
- ✓ Turvakodu ja varjupaiga teenust
- ✓ Laste turvakodu/turvatoa teenust
- ✓ Asenduskoduteenus/ lapsehoiuteenus (raske ja sügava puudega lastele)

10) Kas ja kuidas planeeritakse panustada sotsiaalteenuste kvaliteedi arendusse?

Sotsiaalteenuste kvaliteedi arendamise soov on pidev: sotsiaaltöötajatele korraldatakse koolitusi, kord kuus toimuvad maakonna sotsiaaltöötajate info – ja õppepäevad. Valla sotsiaaltöötajad on järjepidevalt töötanud välja ja/või kohandanud oma vajadustele vastavaks erinevaid teenusekirjeldusi. Teenuse arendamisega tegelevad ka vallavolikogude juures töötavad sotsiaalkomisjonid.

Sotsiaalteenuste kvaliteedi arendamise tehakse kootööd Tervise Arengu Instituudi koolitusosakonnaga (vastavalt Lastekaitseasutusele on Sotsiaalminister kinnitanud lastekaitsetöötajate koolituskava). Teenuste kvaliteedi arendamisel on sotsiaalteenuste osutajatel võimalus liituda kvaliteedisüsteemi programmiga EQUASS.

Omaavalitsused rahastavad/toetavad kodanikeühendusi, mille kaudu on ühendustele võimalus arenda ja tutvuda parimate praktikatega, nt omastehooldus, puuetega inimeste koda, erinevad liidud, et hoida neid sotsiaalselt aktiivsetena ja koostööpartneritena.

Sotsiaalteenuste kvaliteedi arendamise peamised teemad on:

- ✓ Kompleksteenuste/integreeritud sotsiaalteenuste osutamise arendamine (sotsiaaltarnsport +koduteenus + isiklik abistaja) põhirõhuga maapiirkondades (teenuse kordade välja töötamine, klientide kaardistamine, eelarve taotlemine KOVlt, töötajate leidmine, lepingute sõlmimine jne)
- ✓ tugisikute teenuse arendamine – kuna tugisikuid on raske palgata (väikesed palgad, suured vahemaad, siis soovivad KOVi võtta mitme KOV peale tööle ühe tugisiku)
- ✓ KOV kodulehtede korrastamine – info lisamine nii KOV enda kui ka sotsiaalteenust osutavate partnerite infoga.
- ✓ Turvakoduteenus loomine lastele.
- ✓ Täiskasvanute turvakodu teenuse parendamine.
- ✓ Olemasolevate sotsiaaleluruumide parendamine väiksemates valdades (Karksi, Kolga- Jaani), suuremad vallad plaanivad ehitada ja/või renoveerida uusi sotsiaalelurume (Viljandi linn ja vald).
- ✓ Mõeldakse puuetega inimeste päevaholdusele ja toetatud töökohade pakkumisele (Abja vald, Mõisaküla, Võhma).
- ✓ Tutvuda Eesti parimate praktikatega erinevate sotsiaalteenuste osutamisel (eriti maapiirkonnas).
- ✓ Meeskonnatöö suurendamine Viljandimaa KOV sotsiaaltöötajate ja erinevate teenuseid osutavate organisatsioonide vahel.

TEENUSTE OSUTAMISE OLUKORD JA ARENDAMINE VIJANDIMAA OMAVALITUSTES:

Abja vald

Abja vald on üldpildis rahul oma sotsiaalteenuste pakkumisega. Vallal on oma haigla, mis katab üldhooldusteenuse vajaduse. Samuti saadakse abi koolile kuuluvast õpilaskodust – vajadusel saab seal ruume kasutada sotsiaaleluruumina (turva- ja varjupaigana). Kooli sööklast saab vajadusel viia toitu eakatele. Vallal on puuetega inimeste päevakeskus. Vajalikud sõidud tehakse ära valla auto ja suurema seltskonna puhul valla bussiga.

Parendamist/arendamist vajaksid valla sotsiaalpinnad (neid on vaja ka juured), samuti vajab valla koduleht täiendamist. Samuti on vaja juurde ühte koduhooldustöötajat, kes osutaks ka sotsiaaltranspordi teenust.

Halliste vald

Halliste vallas on kõigi sotsiaalteenuste pakkumine sotsiaaltöötaja õlul. Eraldi palgal ei ole ühtegi teist spetsialisti, vallal ei ole ka oma hooldekodu. Abiks on üksteist toetavad kogukonnad. Suurt abi nähakse multifunktsionaalse inimese tööle võtmisest, kes osutaks erinevaid teenuseid ja osutaks ka transpordi teenust. Samuti soovitakse parendada vallale kuuluvaid sotsiaalkortereid ning arendada kogukondade tunnustamise süsteemi.

Karksi vald

Karksi vallal on oma hooldekodu, kuid seal napib kohti ja tingimused vajava kaasajastamist. On olemas koduteenuste kord, kuid seda teenust ei osteta, kuna omaosalus on suur 5€ /kord. Vallal on plaan võtta tööle koduhooldus töötaja, kuid valla eelarves on selleks piiratud ressursi. Arendada soovitakse tugiisiku teenust, kuid inimeste leidmisega sellele tööle on raskusi – keegi ei taha võtta väikese koormusega tööd. Samuti vajavad parendamist valla sotsiaal eluru umid ja koduleht, sotsiaaltranspordi korraldus.

Kõpu vald

Väike vald (665 elanikku). Vallal on oma hooldekodu, kus on piisavalt kohti oma valla eakatele. Väikese hooldekoduga ei raske aga majandada. Arendada soovitakse sotsiaaltranspordi osutamist, samuti erinevate teenuste kordade välja töötamist. Plaan on võtta tööle üks töötaja, kes pakub erinevaid teenuseid.

Kõo vald

Hästi toimiv väike vald (1009 elanikku). On olemas koduteenuse kord, tööle võetud koduhooldus töötaja, oma hooldekodu. Väga hästi on korraldatud eakate transport (ehk bussiring maakonna keskusesse) koostöös koolibussijuhiga. Arendada soovitakse tugiisiku teenust; vaja on leida ruume päevakeskusele, kus eakad saaksid koos käia; võtta vastu sotsiaaltranspordi kord, koostöös teiste valdadega võiks sisse osta võlanõustamise teenust.

Tarvastu vald

Tarvastu vallas on tööl eraldi lastekaitse spetsialist, mis annab teisele sotsiaaltöötajale võimaluse tegeleda ka rohkem arendustegevusega. Vallal on mitmeid võimalusi eakatele – päevakeskus valla keskus Mustlas, korraldatud on vallasisene koduteenus, oma hooldekodu. Probleeme on sotsiaaltranspordi korraldamisega – seda võiks koostöös teiste valdadega mõelda. Raske on leida ka kvalifitseeritud tugiisiku.

Suure- Jaani vald

Vald moodustati 10 aastat tagasi 4 omavalitsusest, seega on üks ühinemine selja taga (vallas on 5100 elanikku). Vallas on 3 sotsiaaltöötajat. Teenustega on hästi kaetud Suure- Jaani ise, kuid valla ülejäänud piirkond on enamalt hajaasustusega ja teenuste kättesaamine on raskendatud. Üldhooldusteenus on korraldatud läbi Lõhavere hooldushaigla. Hetkel tugiisikuid peredele ei pakuta – raske on leida sellist inimest, kes tahab töötada väikese koormusega. Arendusplaanides on ühe hooldustöötaja tööle võtmine, sotsiaaltranspordi teenuse arendamine, päevakeskuste loomine.

Viljandi vald

Tegu on äsja ühinenud vallaga, kus töö on 5 sotsiaaltöö spetsialisti. Peale ühinemist on vähenenud koduteenus saavate inimest arv, mis on muret tekitav. Enne oli valdades kohalikud koduhooldustöötajad, kes inimesed teadsid ja tellisid teenust. Nüüd töötajad vahetusid ja inimesed on pelglikud teenuseid ostma. Probleemiks on ka üldhooldekodu kohtade nappus, eakaid on järjest enam. Tugiisiku teenuse puhul samuti töötajate leidmine. Arendamissoov uute sotsiaalelupindade ehitamine, tugiisiku leidmine, isikliku abistaja ja sotsiaaltranspordi teenust.

Viljandi linn

Maakonnakeskus, kes teenused on enamalt kätte saadavad. Muret tekitab eakate suurenenud osakaal ja üldhoolduskohtade nappus (s.h. dementsete hooldus) – juurde oleks vaja hooldekodu kohtasid. Pakutakse ka tugiisiku teenust, kuid raske on leida sobilikke isikuid seda tööd tegema. Päevahooldusteenust ei pakuta, kuigi omastehooldajate seisukohast oleks see vajalik. Isikliku abistaja teenus on paljuski lahendatud läbi hooldaja määramise. Probleemsete isikute turvakodu asub linnast väljas – arendusplaanides on mõeldud selle toomist linna (paremad elutingimused, lähem töökohtadele, rohkem järelevalvet).

Üks arenguplaane on ka sotsiaalkeskuse loomine Viljandi linna, kuna Viljandi linn on maakonna tõmbekeskus. Uues sotsiaalkeskuses tegutsevad koos maakonna eakate ja puuetega inimestega tegelevad organisatsioonid. Viljandi sotsiaalkeskuse loomine toetab kogu maakonna erinevate sihtgruppide elanikke.

Kolga-Jaani vald

Ametlikult on pakutavate teenuste nimekiri väike – üldhooldus teenus, eluruumi tagamine, tugiisiku teenus. Vallal on oma hooldekodu ja sotsiaalmaja. Koduteenus ei pakuta, seda teeb sotsiaaltöötaja vastavalt võimalustele, samuti külakogukonnad toetavad. Kui inimesed enam kuidagi kodus hakkama ei saa, paigutatakse nad hooldekodusse. Tuleb ette ka olukord, kus inimene on läinud ainult talveks hooldekodu, kuid siis jääbki sinna. Arendusplaanides on päevakeskuse loomne vaimupuudega noortele ja eakatele (Leie), samuti toetatud elamise/töötamise võimaldamine, sotsiaaltranspordi korraldamine, koduhooldustöötaja tööle võtmine.

Võhma linn

Tegemist on väikese kompaktsel linnaga, kus eakate osakaal on suur. Võhma on väga edukas isikliku abistaja teenuse sisseostmisel MTÜ Teeme käest. Arendamissuundades on ühe inimese tööle võtmine koduteenus osutajaks. Võhmal ei ole endal hooldekodu, kasutatakse erinevaid ümbruskonna olevaid võimalusi. Vajalik sotsiaaltranspordi teenuse välja arendamine, tugiisiku teenuse arendamine (isiku leidmine antud tööd tegema).

Mõisaküla linn

Väike linn väiksel pinnal. Koduteenust ei pakuta, vajajatele proovitakse leida hooldaja, kellele määratakse hooldaja toetus. Antud teenuse järele ei ole ka suurt vajadust, pigem on vaja pesupesemise kohta ja päevahoolduse võimalust. Hetkel kasutatakse MTÜ Käetöö Koid pakutud võimalust – eakad ja erihoolekandele suunatud isikud saavad paar tundi järelvalve all tegevust mõnel päeval nädalas. Tugiisiku teenuse osutamisel tehakse koostööd Abja vallaga, hetkel koolitatud 5 tugiisikut.

Linnal on oma hooldekodu, kuid napib kohti. Plaan ongi luua juurde täiendavaid voodikohti - siin plaanitakse ka koostööd naaber valdadega (Abja ja Halliste vald).

Arendusplaanides on luua multifunktsionaalse tugiisiku teenus, päevahoid koos tervisetoa arendusega ja paindlik lapsehoid.

Kasutatud allikad:

VILJANDI MAAKONNASOTSIAALVALDKONNA ARENGUKAVA (kinnitamisel)